

може свалити само на Хитлера. Најзад се дискутовало о реферату Димитрија Ђорђевића *Покрети за националну и економску независност Балкана у XIX и XX вијеку (до 1914)*. Двојица учесника из нама сусједних земаља, оспоравајући националну индивидуалност Македонаца, скренула су дискусију о интересантним проблемима реферата. Предсједник подсекције, такође из нама сусједне земље, злоупотријебио је свој положај на тај начин што је закључујући сједницу, последије дискусије, нагласио да треба оспорити право Македонцима, свјесним своје националне индивидуалности, да буду оно што јесу. Ово је нашем представнику дало разлога да уложи протест Међународном комитету.

Треба поменути да су се на Конгресу доста јако изражавала становишта појединих историчара као вид одбране конкретне политике њихових земаља, нарочито кад је било ријечи о питањима новије историје. Од објективности се одступало и онда кад је у конфронтацији са другим становиштем интерес историјске науке подређиван интересу одређеног политичког курса или нечега што се прижељкује да буде политика неке земље.

Искуства Конгреса историчара у Бечу послужиле да се у будуће ревијални и тематски дио доведу у потпунији склад. Резултати многих истраживања у области историје морају се уопштавати, али се ни националним историографијама не може оспорити одговарајуће мјесто. Од будућих конгреса исто-

ричара, почевши од наредног, који ће се одржати у Москви 1970. године, очекује се више резултата на уопштавању конкретних испитивања, више критике буржоаске историографије и конзервативизма у изучавању све сложенијих проблема друштвеног развитка са становишта изворне Марксове теорије. Разумије се, не треба допустити да се искључивошћу супротних схватања онемогући сајадња и конструктивна дискусија историчара највећег броја земаља свијета о најинтересантнијим проблемима историјске науке уопште.

Напомињемо да је неколико југословенских историчара врло успјешно дискутовало у разним секцијама Конгреса.

Поводом одржавања Конгреса наша организација историчара објавила је *Историографију Југославије 1955—1965* (на француском језику), библиографију радова о народноослободилачкој борби и ширу верзију Ђорђевићевог реферата („Покрети за националну и економску независност Балкана у XIX и XX вијеку (до 1914)“. *Историографији Југославије 1955—1965* може се ставити више оправданих приговора. У њој нијесу поменути неки значајни радови из области историјске науке. Има одступања од пуне објективности у приказу појединих радова. Установљено је да је понегдје у преводу преиначен смисао оригиналног текста, као и то да је несавјесни преводилац дао своју негативну оцјену о раду, супротно углавном позитивној оцјени која се налази у оригиналном тексту!

Б. Пејовић

IV КОНГРЕС ИСТОРИЧАРА ЈУГОСЛАВИЈЕ

У Сарајеву је од 16. до 18. новембра одржан IV конгрес историчара Југославије. То је био импозантан научни скуп, за који је било пријављено два реферата у пленуму и 109 жореферата у секцијама. Конгрес је посвећен 20-годишњици стварања социјалистичке Југославије, па је стога разумљиво што су оба реферата и нај-

већи број жореферата посвећени историји Југославије последије 1918. године. Конгрес су поздравили представници Централног комитета СК БиХ, Главног одбора ССРН и других друштвено-политичких организација Босне и Херцеговине и града домаћина, а предсједник Савезне скупштине Е. Кардељ, коме је био упућен позив да

присуствује конгресу, спријечен другим послом поздравно га је поздравном депешом. Учесници Конгреса упутили су поздравно писмо председнику Републику Ј. Ђ. Титу.

Конгрес је окупио око 800 учесника, универзитетских и средњошколских наставника, научних културних и друштвено-политичких радника. Конгресу су присуствовали и гости из Совјетског Савеза, Аустрије, Мађарске, Демократске Републике Њемачке и Савезне Републике Њемачке.

У пленуму конгреса прочитани су реферати *Стварање социјалистичке Југославије* (Владо Стругар) и *Босна и Херцеговина у НОБ* (др Хамдија Чемерлић). Остала саопштења, односно кореферати, прочитани су у појединим од укупно четири секције. Прва секција се бавила питањем Илџира, Келта и Трачана на подручју Југославије. За њу је усвојено 10 кореферата. Друга секција је била посвећена проблемима културе и друштвено-економским односима као и миграцијама и њиховим посљедицама у нашој земљи до краја XVIII вијека. На програму рада ове секције налазило се 18 кореферата. Трећа и четврта секција су биле, може се рећи, најинтересантније, јер су обрађивале веома значајне периоде и проблеме. Трећа је претирала националне проблеме код југословенских народа у XIX и почетком XX вијека (до 1918. године), а четврта секција историју Југославије послјеге 1918. године. Отуда је и разумљиво што су оне имале на програму највећи број кореферата — 81 (трећа секција — 38, а четврта — 43 кореферата). Да би овако велики број кореферата за тако кратко вријеме био прочитан, трећа и четврта секција су имале по двије суб-секције.

Треба истаћи да је од 109 пријављених, односно прихваћених кореферата, прочитано укупно 80, јер се аутори готово 30 кореферата нијесу појавили на конгресу. Извјестан број референата је свакако био оправдано спријечен, али се то ни у ком случају не може

рећи за све оне који нијесу дошли.

Реферат Влада Стругара у пленуму, који је у ствари био главни реферат конгреса, изазвао је живо интересовање међу делегатима. Мишљења о њему била су подијељена, али не међу средњошколским наставницима историје, јер су га они једнодушно прихватили, већ углавном међу научним радницима. Та подијељеност мишљења, међутим, није се манифестовала јавно, већ једино у кулоарима. Само су два делегата дискутовала поводом тог реферата. Дискусија једног од њих (Клопчич) пружала је материјал за нову дискусију, док она друга (Митровић) није могла да на себе обрати озбиљнију пажњу. У овим дискусијама није нашла израза она подијељеност која је пулсирала у кулоарима. Она се донекле манифестовала у извјесним приказима конгреса у штампи, али само уколико се односи на „неуобичајен стил“. О чему се заправо ту ради? Основни разлог за подијељеност мишљења у погледу Стругарева реферата лежи управо у његовом стилу и начину изражавања. Стругар посједује оригинални, у неку руку књижевно-филозофски начин изражавања, а израз има његован, по мало литераран. Такав стил и израз вјероватно неће прихватити сви научни радници, у првом реду онај њихов дио који полази од тога да језик и стил историчара треба да буде „кладан“, сувопаран, језик факата, али ће га прихватити не само шира читалачка публика већ свакако и један не мали број научних радника. Уосталом, како је и сам Стругар рекао, у завршној ријечи у пленуму конгреса, он не чини ништа што неко прије њега није већ радио, и у домаћој и у странијој литератури.

У погледу методолошког прилаза теми Стругар је такође био оригиналан. Тема његова реферата је тако комплексна да јој се може прићи на више начина, а да писац никад не буде сигуран да је изаберао онај прави. Тога је свакако био свјестан и Стругар.

Што се пак тиче фактографије, чини нам се да ни ту Стругар није изневјерио очекивања.

Стругарев је реферат у својој оригиналности истовремено и интересантан, и занимљив и значајан, како по својој разборитости, лијепом изразу и изнијансираним констатацијама, оцјенама и закључцима, тако и по извјесним својим тезама и новим поставкама, а његовим објављивањем у овом броју *Историјских записа* пружа се могућност и оним читаоцима који нијесу били на конгресу да о њему донесу свој суд.

Рад у секцијама одвијао се према утврђеном плану. Прву секцију карактерисао је мали број саопштења, другу и трећу висок научни ниво, а четврту велики број референата из реда млађих научних радника. Иначе, за све секције се може рећи да су биле на потребном научном нивоу. Рад у секцијама обиловао је како значајним саопштењима тако и врло живим дискусијама. У томе су предњачиле трећа и четврта секција, које су имале и највећи број саопштења, што се све објашњава великим интересовањем и историчара научника и просвјетних радника за нашу нову и најновију историју.

Друштво историчара Црне Горе на конгресу је било заступљено са

пет кореферата. У трећој секцији прочитани су кореферати: *Препород у Боки 1861. године* (Славко Миљушковић) и *Односи Србије и Црне Горе крајем 19. вијека* (Новак Рајнатовић), а у четвртој: *Народноослободилачки фронт у Црној Гори* (Радоје Пајовић), *О лијевим грешкама КПЈ у Црној Гори 1941—1942. године* (Ђуро Вујовић) и *Народноослободилачки покрет у Црној Гори и II засједање АВНОЈ-а* (Зоран Лакић). Кореферат *Сукоб интереса Црне Горе и Србије око Херцеговине 1860—1878. године* није читан, јер се његов аутор у то вријеме налазио на специјализацији у иностранству (Радоман Јовановић).

Као што се види, конгрес је био посвећен искључиво научним проблемима, а о настави историје, према одлуци Извршног одбора Савеза друштава историчара Југославије, биће ријечи на посебном савјетовању, чије су припреме у току.

На завршној пленарној сједници одлучено је да се V конгрес одржи у организацији Друштва историчара СР Македоније.

По завршетку конгреса за његове учеснике организована је екскурзија у правцу Мостара и Чапљине.

Р. Пајовић

СКУПШТИНА ДРУШТВА ИСТОРИЧАРА ЦРНЕ ГОРЕ

У Титограду је 6. новембра 1965. године одржана редовна Скупштина Друштва историчара Црне Горе, посвећена двадесетогодишњици социјалистичке Југославије.

Поред делегата, Скупштини су присуствовали: Михаило-Бебо Брајовић, предсједник Културно-просвјетног вијећа Скупштине СР Црне Горе, Живко Жижкић, члан Извршног одбора Главног одбора ССРН Црне Горе, Владо Божовић, предсједник Савеза удружења бораца НОР-а Црне Горе, Петар Ракочевичи, секретар Републичког секретаријата за просвјету, културу и науку, и Ђорђе Рашовић, пред-

сједник Друштва за српскохрватски језик и књижевност Црне Горе; као и више наставника историје из готово свих мјеста Црне Горе.

Послије читања поздравних телеграма и избора радних тијела, Скупштина је отпочела рад уводном ријечју др Ђока Пејовића, предсједника Друштва. Он је говорио о задацима организације у вези с унапређивањем наставе историје у школама и радом на историјској науци у Црној Гори. Затим је Радоје Пајовић, сарадник Историјског института СР Црне Горе, прочитао реферат *Народно-*